

OBSAH

Úvod	14
Přehled některých konstant a matematických vzorců	15

Část I. ZÁKLADNÍ POJMY A TEORIE CHYB (Radouch)

Kap. 1. Základní pojmy

1.1	Náhodný jev	21
1.2	Pravděpodobnost	24
1.2.1	Podmíněná pravděpodobnost, sčítání a násobení pravděpodobností	26
1.2.2	Úplná pravděpodobnost	27
1.3	Opakované pokusy	28
1.3.1	Nezávislé pokusy	28
1.3.2	Závislé pokusy	30
1.3.3	Příklady	31

Kap. 2. Náhodná veličina

2.1	Pojem náhodné veličiny a rozdělení náhodné veličiny	37
2.2	Charakteristiky náhodných veličin	40
2.2.1	Charakteristiky polohy	43
2.2.2	Charakteristiky proměnlivosti	44
2.2.3	Charakteristiky šikmosti a špičatosti	45
2.3	Vícerozměrná náhodná veličina	46
2.3.1	Nezávislost náhodných veličin	48
2.4	Charakteristiky vícerozměrné náhodné veličiny	49
2.5	Některá rozdělení diskretních náhodných veličin	51
2.5.1	Alternativní a binomické rozdělení	51
2.5.2	Hypergeometrické rozdělení	53
2.5.3	Poissonovo rozdělení	54
2.5.4	Příklady	55
2.6	Některá rozdělení spojitých náhodných veličin	60
2.6.1	Rovnoměrné rozdělení	60
2.6.2	Exponenciální rozdělení	62
2.6.3	Normální rozdělení	63
2.6.4	Vícerozměrné normální rozdělení	65

2.7	Speciální rozdělení	66
2.7.1	Rozdělení χ^2	66
2.7.2	Studentovo t-rozdělení	68
2.7.3	Rozdělení F	69
2.7.4	Příklady	70
2.8	Některé limitní věty	79
2.8.1	Zákon velkých čísel	79
2.8.2	Centrální limitní věta	80

Kap. 3. Základy teorie náhodného výběru a teorie odhadu

3.1	Střední hodnota a variance výběrového průměru a výběrové variance	83
3.2	Rozdělení některých výběrových funkcí ve výběru z $N(E(x), \sigma^2)$. .	84
3.3	Bodový a intervalový odhad	86
3.4	Konstrukce intervalů spolehlivosti	87
3.5	Intervaly spolehlivosti pro parametry normálního rozdělení . . .	88
3.5.1	Interval spolehlivosti pro střední hodnotu $E(x) = X$ základního souboru	88
3.5.2	Interval spolehlivosti pro varianci σ^2 základního souboru	90
3.5.3	Příklady	91
3.6	Testování statistických hypotéz	93
3.6.1	Základní pojmy	93
3.6.2	Testování hypotézy o střední hodnotě základního souboru s normálním rozdělením	96
3.6.3	Testování hypotézy o varianci σ^2 základního souboru s normálním rozdělením	97
3.6.4	Testování hypotézy o rovnosti variancí dvou normálně rozdělených základních souborů	98
3.6.5	Testování hypotézy o rovnosti středních hodnot dvou normálně rozdělených základních souborů	99

Kap. 4. Základy teorie chyb měření

4.1	Chyby nevyhnutelné, omyly a chyby hrubé	101
4.1.1	Měření	101
4.1.2	Omyly a hrubé chyby	103
4.1.3	Chyby nevyhnutelné (náhodné a systematické)	103
4.2	Zákonitosti náhodných chyb, elementární chyby, základní a výběrové míry přesnosti, mezní chyba	104
4.2.1	Zákonitosti náhodných chyb	104
4.2.2	Elementární chyby	105
4.2.3	Základní soubor chyb	106
4.2.4	Přesnost měření a základní střední chyba	107
4.2.5	Parametry základního souboru chyb a mezní chyba	109

4.2.6	Empirická střední chyba	110
4.2.7	Průměrná a pravděpodobná chyba	110
4.2.8	Přehled základních a výběrových měř přesnosti v souborech chyb měření	111
4.3	Vícerozměrné rozdělení chyb	112
4.3.1	Chyby jednorozměrné	112
4.3.2	Chyby dvojrozměrné	113
4.3.3	Hustota pravděpodobnosti pro celý obvod elipsy chyb	116
4.3.4	Kružnice chyb	119
4.3.5	Pravděpodobnost chyb v mezích 0 až t	120
4.3.6	Stočené soustavy chybových souřadnic x, y	122
4.3.7	Elipsa chyb v případě vyrovnání zprostředkujících měření	124
4.3.8	Zákon rozdělení chyb v prostoru	124
4.4	Zákon hromadění skutečných a středních chyb	129
4.4.1	Skutečná chyba funkce měřených veličin	129
4.4.2	Přesnost počítání a ekonomické měření	132
4.4.3	Zákon hromadění středních chyb	133

Část II. METODA NEJMENŠÍCH ČTVERCŮ (Hampacher)

Úvodní obecná pojednání

II.1	Vyrovnání	139
II.2	Metody vyrovnání	140
II.3	Metoda nejmenších čtverců	140
II.3.1	Váhy měření	141
II.4	Formulace úloh	143
Kap. 5. Vyrovnání přímých měření		
5.1	Aritmetický a obecný průměr	144
5.1.1	Formulace úlohy	144
5.1.2	Řešení	144
5.2	Střední chyba obecného průměru	145
5.3	Výpočet empirických středních chyb z oprav	146
5.4	Postup vyrovnání měření přímých	148
5.5	Zdůvodnění aritmetického a obecného průměru	149
5.6	Dvojice měření	151
5.6.1	Soubor dvojic stejné váhy	151
5.6.2	Soubor dvojic různé váhy	152
Kap. 6. Vyrovnání měření zprostředkujících		
6.1	Formulace úlohy	155

6.2	Řešení	156
6.3	Gaussův algoritmus	157
6.4	Kontroly	159
6.4.1	Kontrola linearizace rovnic oprav	159
6.4.2	Kontrola sestavení koeficientů normálních rovnic	159
6.4.3	Kontroly řešení systému normálních rovnic a výpočtu oprav	159
6.4.4	Závěrečná kontrola	160
6.5	Speciální případy	160
6.5.1	Zavedení pomocných neznámých	160
6.5.2	Vyrovnaní různorodých měření	161
6.5.3	Chybná volba počtu neznámých	163
6.5.4	Případy jedné neznámé	163
6.5.5	Předběžná eliminace jedné neznámé	163
6.5.6	Uplatnění chyb ve výchozích veličinách	165
6.5.7	Efektivní (eficientní) vyrovnaní	166
6.6	Střední chyby	167
6.6.1	Odhad jednotkové střední chyby	167
6.6.2	Střední chyby vyrovnaných neznámých	169
6.6.3	Střední chyba funkce vyrovnaných neznámých	171
6.6.4	Střední chyba vyrovnaného měření	172
6.7	Přehled postupu vyrovnaní. Schéma řešení normálních rovnic	173
6.8	Metody řešení normálních rovnic	181
6.8.1	Řešení pomocí determinantů	181
6.8.2	Gaussova eliminační metoda	182
6.8.3	Choleskyho metoda	182
6.8.4	Metoda inverze matic	184
6.8.5	Pseudoinverzní matice	184
6.8.6	Metoda postupné iterace	187

Kap. 7. Vyrovnaní podmínkových měření

7.1	Formulace úlohy	190
7.2	Řešení	191
7.2.1	Pravidla řešení a instruktivní příklad	191
7.3	Přechod na vyrovnaní zprostředkujících měření	194
7.4	Vyrovnaní pomocí korelát	197
7.5	Řešení normálních rovnic gaussovým algoritmem	198
7.6	Kontroly	199
7.6.1	Kontrola linearizace podmínkových rovnic	199
7.6.2	Kontrola sestavení koeficientů normálních rovnic	200
7.6.3	Kontroly řešení normálních rovnic a výpočtu oprav	200
7.6.4	Závěrečná kontrola	200
7.7	Střední chyby	201

7.7.1	Střední chyba jednotková	201
7.7.2	Střední chyby vyrovnaných veličin a jejich funkcí	201
7.8	Přehled postupu vyrovnání	203
7.9	Speciální případy	210
7.9.1	Úpravy v přetvořených podmínkových rovnicích	210
7.9.2	Nesprávný počet podmínkových rovnic	210
7.9.3	Vyrovnaní různorodých veličin	211
7.9.4	Vyrovnaní měření s daným součtem	211
7.9.5	Ekvivalentní měření	213

Kap. 8. Kombinované vyrovnání

8.1	Vyrovnaní zprostředkujících měření s podmínkami	215
8.2	Vyrovnaní podmínkových měření s neznámými	218
8.3	Kolokace	221
8.3.1	Princip metody	221
8.3.2	Použití matice a vzorce pro výpočet výsledků	223
8.3.3	Použití vzorce a matice pro výpočet středních chyb	225
8.3.4	Kovarianční funkce	226
8.3.5	Zhodnocení	228
8.4	Optimalizace geodetických sítí	228

Kap. 9. Vyrovnání korelovaných měření. Obecný model vyrovnání a přehledy vzorců

9.1	Zákon hromadění vah pro korelovaná měření	231
9.2	Určení matice Q_f	231
9.3	Příklady	233
9.3.1	Vyrovnaní měření přímých	233
9.3.2	Vyrovnaní zprostředkujících měření	234
9.3.3	Vyrovnaní podmínkových měření	235
9.4	Volba metody vyrovnání a vliv zanedbání korelace mezi měřeními na výsledky vyrovnání	236
9.5	Obecný model vyrovnání a přehled vzorců pro jeho speciální případy	237
9.5.1	Vyrovnaní měření zprostředkujících	239
9.5.2	Vyrovnaní měření podmínkových	242
9.5.3	Vyrovnaní měření podmínkových s neznámými	245
9.5.4	Vyrovnaní měření zprostředkujících s podmínkami pro neznámé	248
9.5.5	Programy Ing. Charamzy	250
9.6	Historie a význam metody nejmenších čtverců	251

Část III. ANALÝZA VÝSLEDKŮ MĚŘENÍ (Böhm)

Kap. 10. Aproximace funkčních vztahů. Regresní a korelační analýza

10.1	Některé předpoklady pro regresní a korelační analýzu	256
10.2	Podstata aproximace funkčních vztahů (regresní analýza)	257
10.2.1	Úvod	257
10.2.2	Obecný postup aproximace	259
10.2.3	Příklad	261
10.2.4	Volba typu a stupně vyrovnávací křivky k empirickému polygonu	262
10.2.5	Aproximace dané funkce	265
10.2.6	Interpolace a extrapolace empirickou funkcí	265
10.3	Vyrovňovací přímka a rovina	266
10.3.1	Měřené hodnoty y jsou zatíženy chybami	266
10.3.2	Měřené hodnoty x jsou zatíženy chybami	268
10.3.3	Obojí měřené hodnoty x,y jsou zatíženy chybami	269
10.3.4	Příklad	271
10.3.5	Případ ekvidistantního argumentu a stejných vah	272
10.3.6	Vyrovňovací rovina	273
10.4	Aproximace funkce trigonometrickou řadou (harmonická analýza)	275
10.5	Přibližné metody aproximace	282
10.5.1	Metody grafické	282
10.5.2	Metoda momentová	283
10.5.3	Metoda skupinová (průměrová)	284
10.5.4	Použití transformace proměnných	284
10.6	Základy korelačního počtu. Analýza korelace	285
10.6.1	Základní pojmy	285
10.6.2	Koeficient korelace a analýza korelace	289
10.6.3	Testování empirického koeficientu korelace	291
10.6.4	Umělé tvoření tříd	292
10.6.5	Souborný příklad	293
10.6.6	Alternativní řešení s vytvořením tříd	294
10.7	Jiné druhy korelace	296
10.7.1	Pořadová (rangová) korelace	296
10.7.2	Parciální korelace	297
10.7.3	Nelineární korelace	297
10.7.4	Hledání korelačního vztahu	298
10.8	Korelace výsledků měření nebo vyrovnání. Obecný zákon sčítání středních chyb a vah	299
10.8.1	Úvod	299
10.8.2	Kovariance a váhové koeficienty. Obecný zákon sčítání středních chyb a vah	299

10.8.3	Užití koeficientu korelace	302
10.8.4	Korelace rozdílu a průměru dvojice měření	303
10.8.5	Korelace oprav a původních chyb	303
10.8.6	Korelace vyrovnaných hodnot	304
10.9	Korelační analýza. Fyzikální korelace	304
10.9.1	Vnitřní korelace	304
10.9.2	Periodický průběh faktoru (systematické chyby)	307
10.9.3	Vliv systematické složky v řadě na korelaci	307
10.9.4	Chyba v určení korelace při použití oprav k sériovému průměru	308
10.9.5	Vnější korelace	309

Kap. 11. Geodetické aplikace rozdělení náhodných veličin a testování hypotéz

11.1	Chyba z diskretizace (digitalizace) měření	311
11.2	Střední hodnota a variance u chyby z náklonu nebo vybočení měřítka	313
11.3	Mezní chyba. Plánování přesnosti měření	315
11.4	Kritéria a vylučování odlehlých měření	316
11.4.1	Rozdělení oprav. Vzorec Petersův	316
11.4.2	Testování oprav (odlehlých měření)	317
11.4.3	Přímý test	321
11.4.4	Testování variačního rozpětí	322
11.5	Mezní výběrová střední chyba	322
11.5.1	Testování střední chyby podle jejího rozdělení	322
11.5.2	Testování empirické střední chyby pomocí normálního rozdělení	323
11.5.3	Uzávěr o interpretaci kritéria m_x	325
11.6	Interval spolehlivosti u základní střední chyby	325
11.7	Riziko při předání nebo přejímce výsledků měření	326
11.8	Testování homogenity měření	328
11.9	Interval pro vyrovnanou hodnotu a interval spolehlivosti pro neznámou skutečnou hodnotu měřené veličiny	329
11.9.1	Aplikace Studentova rozdělení v praxi	329
11.9.2	Působení systematické chyby	330
11.9.3	Tolerance a plánování přesnosti měření	331
11.9.4	Test naměřené polohové změny	331
11.10	Zákon hromadění chyb a sčítání variancí při působení systematických chyb	333
11.10.1	Systematické chyby	333
11.10.2	Úplná chyba a úplná střední chyba	334
11.10.3	Zjednodušený zákon hromadění úplných chyb	335

Kap. 12. Analýza rozptylu (variance)¹

12.1	Testování poměru apriorní a aposteriorní střední chyby	340
12.2	Jednorozměrná (jednofaktorová) analýza variance	342
12.2.1	Stejně skupiny	342
12.2.2	Nestejně velké skupiny	349
12.2.3	Nestejně přesná měření l_{ij}	349
12.3	Dvourozměrná (dvoufaktorová) analýza variance	350

Kap. 13. Statistická kontrola výsledků měření a vyrovnání

13.1	Zkoušky normality souboru měření	356
13.1.1	Uspořádání statistického souboru	356
13.1.2	Zkoušky (kritéria) normality pomocí empirických momentů	358
13.1.3	Zkoušky normality pomocí třídních četností	365
13.2	Jednoduchá kritéria působení systematické chyby a odhad její hodnoty	374
13.2.1	Zkouška znamének	374
13.2.2	Průměrná hodnota chyby	375
13.3	Testování rozdílu mezi dvěma skupinovými průměry	377
13.3.1	Podstata testu	377
13.3.2	Odhad střední systematické chyby	379
13.4	Dynamická kritéria systematických chyb	382
13.4.1	Iterace	383
13.4.2	Postupný součet chyb a argumentu	383
13.4.3	Vývojová kritéria	386
13.5	Závěr k systematickým chybám	388
Závěr		390
Tabulky		393
Literatura		406
Rezumé		409
Věcný rejstřík		414